

ENTERNASYONALİZM Mİ, MİLLİYETÇİLİK Mİ? KÜRESELLEŞME ÇAĞI

13 Ekim 2021

Yıldırım Koç

Gelişmiş kapitalist ülke işçi sınıflarının kapitalist sistemle bütünleşmesinde yeni bir aşama, Soğuk Savaş'ın sona erdiği, "komünizm tehdidi"nin farklı bir nitelik kazandığı 1991 sonrası "küreselleşme" yıllarıdır.

1991 yılına kadar "komünizm tehdidi", ülkedeki komünistlerin iktidara gelme korkusuydu. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında bu tehdit sona erdi. Ancak Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomi alanındaki büyük başarılarının 2000'li yıllarda önem kazanmasıyla, farklı bir "komünizm tehdidi" ortaya çıktı. Çin Halk Cumhuriyeti, "enternasyonalist" bir anlayışla "devrim ihraç" etmek yerine, mal ihraç ederek gelişmiş kapitalist ülke ekonomilerini sıkıntıya soktu. Bu strateji, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfları ile devlet arasında, Çin'e yatırım yapan ABD kaynaklı ulusötesi şirketlerin yeniden ABD'ye dönmesi, istihdam yaratması, vergi ve sigorta primi ödemesi konularında yeni bir işbirliği ve güçbirliği alanı yarattı.

Diğer taraftan, ulusötesi şirketlerin çıkarları doğrultusunda 1970'lerin ikinci yarısından itibaren biçimlendirilen yeni uluslararası işbölümü, azgelişmiş ülkelerde işçi haklarına yönelik saldırıları şiddetlendirdi. Ayrıca, kısa bir süre ABD'nin hakimiyetindeki tek kutuplu bir dünyanın arkasından, çok kutuplu bir dünyaya geçildi. Ekonomik durgunluk ve ekonomik krizler birçok ülkeyi etkiledi. 2008 yılından itibaren de kapitalizmin tarihinin üçüncü küresel krizi yaşanmaya başlandı.

Bu koşullarda gelişmiş kapitalist ülkelerde işsizlik ve sosyal güvenlik sorunları arttı. Gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfları, artan sorunlarını çözebilmek için sermayedar sınıfa ve/veya siyasi iktidarlara karşı mücadele etmek ve bu süreçte "işçilerin birliği"ni (enternasyonalizmi) savunmak yerine, daha da şovenleşti ve emperyalist devletlerle bütünleşme düzeyini daha da yükseltti. İşini kaybetme, borçlarını ödeyememe korkusu, işçiler arasında yabancı düşmanlığının artmasına yol açtı. Enternasyonalizmin ve hatta sermayedar sınıfa ve/veya iktidarlara karşı mücadelede başka ülkelerin işçileriyle işbirliği ve yardımlaşmanın adı bile unutuldu. Uluslararası sendikal örgütler de önemini iyice yitirdi. Azgelişmiş ülkelerin işçi sınıfları ve sendikalarının çoğu da daha milliyetçi bir çizgi izlemeye başladı.

Peki, "küresel saldırıya karşı küresel direniş" çağrısı yanıt buldu mu? Milyonlarca işçi, sermayenin "küresel saldırısı"na karşı ortak bir cephede saf tuttu mu; omuz omuza verip, sermayeye karşı bir direniş cephesi oluşturdu mu?

Hayır. Ulusötesi bir nitelik kazanan ve dünyanın dört bir yanında işletmeler açan ulusötesi sermayeye karşı bile farklı ülkelerin işçilerinin etkili ortak bir mücadelesi gelişemedi.

Yüz milyonlara varan üyeleriyle övünen uluslararası sendikal örgütler veya çeşitli girişimler, sermayenin küresel düzeyde artan hakimiyetini sarsamadı; sarsmaya bile çalışmadı. Yüzlerce toplantı yapıldı; bu toplantılara katılanların büyük bölümü, "sendika turizmi" olarak da nitelendirilen bu etkinliklere keyifle katıldı. Ancak bu toplantıların "enternasyonalizm" veya işverenlere ve/veya iktidarlara karşı "işçi sınıflarının uluslararası düzeyde işbirliği ve dayanışması" açılarından sonucu, "sıfıra sıfır, elde var sıfır" oldu.

Çeşitli ülkelerin işçi sınıflarının kendi sermayedar sınıflarıyla ve diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla ilişkileri zaman içinde önemli değişimler geçirdi. Kendi sermayedar sınıflarıyla ilişkileri geliştikçe, diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla olan dayanışma ve işbirlikleri daha da zayıfladı.

Küreselleşme süreci de, küreselleşen sermayeye karşı küreselleşen bir direnişe değil, milli devletlerle işçi sınıfının daha da yakınlaşmasına ve işçi sınıflarının daha milliyetçi bir çizgiye kaymalarına yol açtı.

Ayrıca, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin bağımsızlık savaşlarının önem kazanması, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının kendi sermayedarları ve devletleriyle, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin işçi sınıflarının da kendi millici hareketleriyle bütünleşmesine yol açtı. Azgelişmiş ülke işçi sınıflarının kendi aralarında işbirliği ve

dayanışması bile, gerek bu tavır, gerek mali olanakların yetersizliği nedeniyle, gerçekleşmedi. Uluslararası sendikal alanda az gelişmiş ülke işçi sınıfları arasında işbirliği sağlama girişimleri de, ya devletlerinin girişimlerinin tamamlayıcısı niteliğindedir, ya da sendika turizminin ötesine geçemedi; bir yarar sağlayamadı.

Günümüzde hem gelişmiş kapitalist ülkelerde, hem de az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarları diğer ülkelerin işçileriyle birleşmelerini değil, kendi ülkelerinin devletleriyle birlikte davranmalarını gerektiriyor. Çeşitli ülkelerin işçi sınıflarının, çalışma ve yaşama koşullarına ilişkin sorunlarının çözümü için birbirlerine duydukları ihtiyaç giderek azalıyor; aralarındaki çelişkiler giderek artıyor; dayanışma ve işbirliği ihtiyacı ve eğilimleri giderek daha da önemsizleşiyor. Uluslararası sendikal örgütler de bu genel eğilime uygun hareket ediyor. Bu açıdan bakıldığında, işçi sınıflarının kendi sermayedar sınıfları ve devletleriyle yakın ilişki ve işbirliği içinde olduğunu tespit edip buna uygun işbirlikçi politikalar öneren Prusya'da Ferdinand Lassalle, İngiltere'de Fabian Derneği ve Almanya'da Eduard Bernstein, bugün geriye bakıldığında, daha "gerçekçi" gözükmektedir.

Ancak kapitalizm büyük ekonomik krizler yaşadığında, emperyalizme karşı verilen başarılı mücadelelerle emperyalist sömürü iyice azaltıldığında ve belki sona erdirildiğinde, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarlarını koruma ve geliştirmeleri ancak kendi sermayedarlarına karşı etkili ve güçlü bir mücadeleden geçmeye başladığında, kapitalizmin dünyayı mahva götüren tüketim çılgınlığının doğa üzerindeki tahripkar etkileri ve insanı yalnızlaştıran toplumsal ilişkileri iyice yaygınlaştığında ve bunlara karşı kitlesel tepkiler oluştuğunda, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sermayedar sınıf kendi işçi sınıfını yeniden iyice ezmeye başladığında, dünya halklarının kapitalizme karşı birleşmelerinin (enternasyonalizmin) nesnel koşulları olgunlaşabilir.

Frederick Engels'in Friedrich Adolph Sorge'a 12-17 Eylül 1874 tarihinde yazdığı mektupta dediği gibi, *"Eskisi gibi tüm ülkelerdeki proleter partilerinin bir ittifakı olan yeni bir Enternasyonal yaratılmak için, 1849 yılından 1864 yılına kadar geçerli olan tür bir genel baskıya gerek olacaktır."*